

เสรีภาพทางวิชาการ

ความหมาย

เสรีภาพทางวิชาการ (Academic Freedom) หมายถึง สิทธิของบุคคลหรือหมู่คณะหรือองค์การที่จะแสดงออกถึงความคิดเห็นและการกระทำในงานด้านวิชาการตามกระบวนการทางวิชาการโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้า วิจัย การเสนอความคิดเห็นและผลงานที่ค้นพบด้วยวาจาและหรือด้วยเอกสาร สื่อสารมวลชนต่างๆ โดยปราศจากการแทรกแซง การข่มขู่ การหักห้ามหน่วงเหนี่ยว การขู่เชิญคุกคาม การใช้อำนาจบังคับ การลงโทษ จากบุคคลหรือหน่วยงานใดๆ

เสรีภาพทางวิชาการในวงการศึกษามุ่งเน้นสิทธิของครูอาจารย์ในการศึกษา วิจัยเสาะแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ในวิชาการต่างๆ นำสิ่งที่ค้นพบใหม่มาเผยแพร่ต่อไปยังนักเรียนนักศึกษา คณาจารย์อื่นๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งสาธารณชน โดยการสอน การแสดงความคิดเห็นทางการพูด การเขียน การเผยแพร่ เอกสาร สื่อสารมวลชนต่างๆ และสิทธิของนักเรียน นักศึกษาที่จะศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้า วิจัยวิชาการต่างๆ ตามความสนใจและความต้องการรวมทั้งเสรีภาพที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นที่จะมีส่วนช่วยให้มีผลนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาของนักเรียนนักศึกษาเองให้เกิดผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์ทั้งนี้โดยปราศจากการแทรกแซง การจำกัดอย่างไม่ให้เหตุผลเพียงพอบุคคลหรือหน่วยงานใดๆ หรือแม้จากความกดดันทางสังคมซึ่งเป็นสาระสำคัญของสังคมประชาธิปไตย

ความมุ่งหมาย

เสรีภาพทางวิชาการแม้จะเป็นสิทธิที่จะแสดงออกถึงความคิดเห็นและการกระทำทางวิชาการ

โดยปราศจากการแทรกแซงและข้อจำกัดใดๆ ก็ตาม เสรีภาพทางวิชาการนี้ก็มีใช้สิทธิพิเศษของผู้หนึ่งผู้ใดหรือหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดที่จะกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือประโยชน์เฉพาะกลุ่ม เหตุผลและข้อเท็จจริงของเสรีภาพทางวิชาการต้องเป็นไปเพื่อคุณค่าคุณประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เสรีภาพทางวิชาการของสถาบันการศึกษามีใช้เป็นไปเพื่อการได้มาซึ่งผลประโยชน์ของครูอาจารย์หรือนักเรียนนักศึกษาโดยเฉพาะ แต่เพื่อก่อให้เกิดคุณค่า คุณประโยชน์ คุณความดีงามต่อส่วนรวมของสังคม ชาติบ้านเมือง

ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของเสรีภาพทางวิชาการได้มาจากการศึกษาค้นคว้าประวัติการศึกษาของประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเป็นหลัก

ย้อนหลังไปในอดีตโบราณกาล เรื่องเสรีภาพทางวิชาการปรากฏให้เห็นในรูปของความขัดแย้งระหว่างความคิดเห็นอย่างเสรีของปราชญ์ผู้ทรงคุณวุฒิ คุณความรู้ความสามารถกับลัทธินอกรีตนิยมของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารปกครองรัฐหรือประเทศ เช่นตัวอย่างโซเครตีส (Socrates) ถูกฆ่าตายโดยผู้มีอำนาจของกรุงเอเธนส์ในสมัยนั้น ด้วยกลุ่มผู้มีอำนาจเชื่อว่า การสอนของโซเครตีส จะทำให้จิตใจของเยาวชนเสียหายไป ในสมัยกลางความขัดแย้งในเสรีภาพทางวิชาการขยายตัวมาสู่สำนักศาสนา คำสอนบางบทของปีเตอร์ อเบลาร์ด (Peter Abelard) นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงถูกประณามว่านอกรีต มาร์ซิลเลียส (Marsilius) ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยปารีส ต้องลี้ภัยไปอยู่ที่ประเทศเยอรมนีด้วยข้อหาว่ามีความคิดนอกรีต ผู้นำทาง

วิทยาศาสตร์ก็พบว่า การเสาะแสวงหาความรู้ไม่ได้รับการยอมรับ เช่น หนังสือเล่มหนึ่งของกาลิเลโอ (Galileo) ถูกห้ามไม่ให้เผยแพร่

เจตคติในรูปแบบสมัยใหม่ต้องต่อเสรีภาพทางวิชาการได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อครั้งสถาปนามหาวิทยาลัยเลเดน (The University of Leiden) ในฮอลแลนด์ (Holland) ในปี 1575 โดยมีความเชื่อมั่นว่า หากครูอาจารย์และนักศึกษามีโอกาสสูงสุดจะสามารถพัฒนางานวิชาการก้าวไกลออกไปได้ ในครั้งที่สองของศตวรรษที่ 17 ได้มีการเร่งรื้อให้มีการเคลื่อนไหวไปสู่เสรีภาพทางวิชาการมากยิ่งขึ้น ในปี 1667 มีการเสนอรูปแบบใหม่ของมหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนี โดยให้มีคณาจารย์ประกอบด้วยบุคคลากรนานาชาติ นานาศาสนา สามารถปฏิบัติงานทางวิชาการอย่างเสรีปราศจากข้อจำกัดการคิดขวางใดๆ ยกเว้นเรื่องที่ห้ามเปลี่ยนศาสนา แต่มหาวิทยาลัยในรูปแบบเช่นนี้ก็ไม่ได้รับการสถาปนาขึ้นเลย อย่างไรก็ตามแผนการสร้างมหาวิทยาลัยที่มีรูปแบบและลักษณะเช่นนี้ได้เป็นแนวความคิดใหม่สำหรับนักการศึกษารุ่นต่อๆ มา

ในปี 1811 ปรุสเซีย (Prussia) ได้ตั้งมหาวิทยาลัยเบอร์ลิน (The University of Berlin) ขึ้นที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้เอง ได้มีการกำหนดหลักการที่กล่าวถึงเสรีภาพในการสอนและเสรีภาพในการเรียน (Lehrfreiheit and lernfreiheit) และนำไปสู่การปฏิบัติ อธิการบตี (Johann Gottlieb Fichte) ได้เป็นผู้สรุปรวมหลักการเหล่านี้และเน้นว่า มหาวิทยาลัยสามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ทางสติปัญญาของมหาวิทยาลัยได้ หากว่ามหาวิทยาลัยมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ซึ่งหมายถึงเสรีภาพทางวิชาการในความหมายความคิดที่กว้างขวางอย่างเสรีที่สุด

ประวัติศาสตร์ของเสรีภาพทางวิชาการ ในศตวรรษที่ 19 และศตวรรษที่ 20 เป็นรายงานชี้ให้เห็นถึงปัญหาและความเจริญก้าวหน้ามาเป็นระยะ

แรงพลังที่ต่อต้านเสรีภาพทางวิชาการต่อสถาบันการศึกษาแปรเปลี่ยนแตกต่างกันออกไปตามลัทธิชาตินิยม ลัทธิอนุรักษนิยม อำนาจ กฎ ระเบียบทางศาสนา ท่ามกลางการต่อต้านเหล่านี้ การรณรงค์เพื่อเสรีภาพทางวิชาการได้ดำเนินก้าวหน้าต่อไปในสหรัฐอเมริกา เนื่องด้วยความเจริญเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าทางโลกแบบอย่างของมหาวิทยาลัยในประเทศเยอรมนี กิจกรรมทางสังคมที่กว้างขวางขึ้นและความตระหนักมองเห็นความสำคัญในด้านสติปัญญาความรู้ใหม่ๆ ได้มีส่วนช่วยให้เกิดเสรีภาพในการศึกษามากขึ้น ได้มีการก่อตั้งองค์กรต่างๆ ทางการศึกษาขึ้น เป็นต้นว่า สมาคมการศึกษาแห่งชาติ (ปี 1857) สมาคมศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยอเมริกัน (ปี 1915) สหพันธ์ครูอเมริกัน (ปี 1916) สหภาพเสรีภาพพลเรือนอเมริกัน (ปี 1920) องค์กรเหล่านี้ได้ให้ความช่วยเหลือค้ำจุนแก่อาจารย์ในการสร้างและรักษาไว้ซึ่งสิทธิและสิทธิพิเศษของครูอาจารย์

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นช่วงเวลาของวิกฤตการณ์ในนานาชาติที่ยาวนานครูอาจารย์บางคนถูกรบกวน ถูกรังควาญ กลั่นแกล้งหรือถึงขั้นไล่ออกจากงานหน้าที่ เพราะถูกสงสัยว่าไม่จงรักภักดี ไม่ซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติ ในปี 1930 เมื่อลัทธิคอมมิวนิสต์ได้แทรกซึมเข้ามาในวงบุคคลทางสติปัญญา ได้มีการออกกฎหมายของรัฐหลายรัฐ กำหนดให้ครูอาจารย์ต้องกล่าวคำปฏิญาณว่าจะจงรักภักดีต่อชาติ เพื่อความมั่นคง ความปลอดภัยของชาติได้ชักนำให้ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาเข้าสู่การอภิปรายเรื่องเสรีภาพทางวิชาการ ผู้พิพากษาวิลเลียม โอ ดักลาส (William O Douglas) ได้เขียนแสดงความคิดเห็นว่า ในภาวะของความสงสัยเคลงใจ นักการศึกษาข่อมเกรงกลัวที่จะทำงานในหน้าที่ และไม่อาจปฏิบัติด้วยการใช้สติปัญญาได้อย่างอิสระ การตัดสินใจของศาลสูงอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมีผลต่อเสรีภาพทางวิชาการ

ในกรณีของ สวีซี (Sweezy) กับ นิวแฮมเชอร์ (New Hampshire) ในปี 1975 ศาลสูงได้กลับคำพิพากษาของศาลรัฐที่ตัดสินว่าศาสตราจารย์ผู้หนึ่งมีความผิดในกรณีปฏิเสธที่จะตอบคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเขากับพรรคก้าวหน้า (Progressive Party) และการบรรยายของเขาที่มหาวิทยาลัยของรัฐ

ในปี 1968 หลักการของเสรีภาพทางวิชาการได้ขยายเข้าสู่การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยการกระตุ้นของ สหพันธ์เสรีภาพฝ่ายพลเรือนอเมริกา (The American Civil Liberties Union) แม้ว่าในช่วงเวลานั้นเรื่องเสรีภาพทางวิชาการในระดับมัธยมศึกษาจะยังไม่มีผู้ใดทดลองอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันมากนัก

ในด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียนนักศึกษาเสรีภาพในการเรียน เป็นส่วนสำคัญยิ่งของเสรีภาพทางวิชาการ ในสหรัฐอเมริกา ประเทศในละตินอเมริกา และประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ นักเรียนนักศึกษาหวังที่จะมีสิทธิมีเสียงเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา นักศึกษาบางกลุ่มขออนุญาตประเมินผลการสอนของอาจารย์ หลายคนต้องการอิสรภาพที่สมบูรณ์ในการประพฤติปฏิบัติในสังคมและในทางการเมือง เพื่อให้ได้ตามความต้องการเหล่านี้ นักศึกษาบางกลุ่มได้เคลื่อนไหวก่อความวุ่นวาย เช่น การนั่งประท้วงหรือการประท้วงในรูปแบบต่างๆ ความพยายามของกลุ่มนักศึกษาเช่นนี้บังเกิดผลให้ขอบข่ายของเสรีภาพทางวิชาการของนักเรียนนักศึกษาขยายกว้างขวางออกไปมากในเวลาไม่ถึง 10 ปี

สาระสำคัญเกี่ยวกับเสรีภาพทางวิชาการ

เสรีภาพทางวิชาการเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ยังมีข้อคิดเห็นที่ยังไม่กระจ่างชัดและมีข้อขัดแย้งกันในหลักการและรายละเอียดต่างๆ อีกมาก เรื่องที่ควรจะได้พิจารณาหาความกระจ่างชัดได้แก่เรื่องดังต่อไปนี้

1. ผู้ที่ควรได้รับการปกป้องคุ้มครองในเสรีภาพทางวิชาการ

ผู้ที่ควรได้รับการปกป้องคุ้มครองอาจเป็นบุคคลในแวดวงวิชาการ หรือเป็นองค์คณะบุคคลหรือองค์การ สถาบันทางวิชาการ

บุคคลในแวดวงวิชาการ ได้แก่ ครูอาจารย์รวมทั้งผู้บรรยาย ผู้สอนอื่นๆ นักวิชาการ/นักวิจัย ผู้ช่วยในการสอนและงานวิจัย นักเรียน นิสิต นักศึกษา ผู้บริหารสถาบันการศึกษา

องค์คณะบุคคลองค์การและสถาบันทางวิชาการ ได้แก่ คณาจารย์ในคณะวิชาหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น องค์การนักเรียน นิสิตนักศึกษา ภาควิชา คณะวิชา ศูนย์หรือสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย

แม้จะได้รับการปกป้องคุ้มครองแล้ว หลายครั้งและในหลายสภาวะได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างผู้มีเสรีภาพทางวิชาการด้วยกัน หน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบของสถานศึกษาอาจเห็นว่าหน่วยงานของตนมีเสรีภาพทางวิชาการไม่เพียงพอในบางเรื่อง ภาควิชา คณะวิชาอาจพบว่า กฎเกณฑ์ ระเบียบ คำสั่งจากศูนย์บริหารงานกลางของมหาวิทยาลัยเข้ามาแทรกแซงก้าวก่ายจุดมุ่งหมายและแนวทางดำเนินงานของตน ครูอาจารย์บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับนโยบายหรือวิธีดำเนินงานบางเรื่องของสถานศึกษาหรือของมหาวิทยาลัย นักศึกษาเองก็มีบ่อยครั้งที่เกิดความรู้สึกว่ามีสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการของเขาถูกจำกัด ถูกยับยั้งโดยระเบียบ คำสั่งของผู้บริหารอย่างไม่มีเหตุผลที่เหมาะสมตามความคิดของเขา

ความคิดเห็น แนวทางดำเนินงานทางวิชาการย่อมเกิดความขัดแย้งขึ้นได้เป็นปรกติวิสัย สถานศึกษาหรือมหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องเป็นทาง เป็นขอบเขตความมีเสรีภาพทางวิชาการของบุคคลหรือของหน่วยงานภายในสถานศึกษาหรือมหาวิทยาลัยไว้

หลายๆ ทางหรืออย่างกว้างขวางและเหมาะสม พอที่จะให้แต่ละบุคคล แต่ละคณะได้มีเสรีภาพทางวิชาการของตนเองภายใต้กรอบหรือขอบเขตที่มีเหตุผลที่เป็นที่ยอมรับได้ ทั้งนี้โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งการกีดขวางยับยั้ง แทรกแซงในความคิดและการกระทำ จากความมีเสรีภาพทางวิชาการของเขาเหล่านั้น หากแต่ละบุคคลแต่ละหน่วยงานย่อยคำนึงถึงขอบเขตของเสรีภาพทางวิชาการที่ต้องมุ่งประโยชน์ มุ่งคุณค่าคุณงามความดีของส่วนรวม ของชาติบ้านเมืองเป็นสำคัญ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากเสรีภาพทางวิชาการของทุกฝ่ายจะลดน้อยลง

2. กิจกรรมที่พึงมีสิทธิได้รับการคุ้มครองป้องกัน

สำหรับครูอาจารย์ เสรีภาพทางวิชาการมีอยู่ 3 ด้าน คือ ครูอาจารย์จะต้องมีเสรีภาพที่จะเสาะแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้ประสบการณ์ที่สมบูรณ์ ครูอาจารย์จะต้องมีอิสรภาพที่จะนำเสนอการค้นพบใหม่ และข้อวินิจฉัยในวงวิชาการตามความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของตนต่อนักเรียนนักศึกษา คณะจารย์อื่น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง และครูอาจารย์จะต้องมีอิสรภาพที่จะเผยแพร่ผลงานการวิจัยและผลสะท้อนที่จะเกิดขึ้นเพื่อที่คณาจารย์อื่นและสาธารณชนทั่วไปจะได้รับผลประโยชน์และสามารถวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของครูอาจารย์นั้นๆ ได้

สำหรับนักเรียนนักศึกษา เสรีภาพทางวิชาการครอบคลุมถึงสิทธิที่จะได้รับการสอนที่บริสุทธิ์ใจ สิทธิที่จะสร้างความคิดสรุปของตนเองบนพื้นฐานของความรู้ประสบการณ์ที่ได้มาจากการศึกษาเล่าเรียนสิทธิที่จะได้ฟัง ได้แสดงออกถึงความคิดเห็นของตนและสิทธิจะออกเสียงอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะเรียนวิชาใดๆ ตามความสนใจ ตามความถนัด ตามความต้องการที่เป็นวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาชีวิต และการมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาสังคมชาติบ้านเมืองของนักเรียนนักศึกษานั้นๆ

เรื่องเสรีภาพทางวิชาการด้านกิจกรรมและการกระทำ มีข้อพึงสังวร พึงระวังดังต่อไปนี้

2.1 เรื่องสิทธิพิเศษเกินกว่าขอบเขตของเสรีภาพทางวิชาการของนักเรียนนักศึกษา ถ้ากลุ่มนักเรียนนักศึกษาเสาะแสวงหาสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบเพียงแต่ในกิจการงานและกิจการส่วนตัวของตนเองก็อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ แต่ถ้านักเรียนนักศึกษาเสาะแสวงหาอำนาจอิทธิพลในเรื่องที่นักเรียนนักศึกษาขังขาดข้อมูล ขาดประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารงานของมหาวิทยาลัยจะเป็นเรื่องที่ผิดพลาดและเป็นอันตราย

2.2 เรื่องการแสดงความคิดเห็นแทนผู้อื่น องค์การหรือสถาบันไม่สามารถที่จะอ้างสิทธิแสดงความคิดเห็นทางวิชาการแทนความคิดเห็นของผู้หนึ่งผู้ใด มหาวิทยาลัยจะข้่าเสมอว่าจะไม่วินิจฉัยตัดสินใจในนามของมหาวิทยาลัยต่อคำถามหรือปัญหาที่กำลังถกเถียงกันอยู่ในสาธารณะ แต่ให้สิทธิหรืออิสรภาพของแต่ละบุคคลที่เป็นสมาชิกของมหาวิทยาลัยที่จะแสดงความคิดเห็นได้ในฐานะส่วนบุคคล

2.3 เรื่องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการบริหาร การดำเนินงานขององค์การหรือสถาบันเป็นส่วนเติมเต็มให้เกิดความสมบูรณ์ในเสรีภาพทางวิชาการของครูอาจารย์และนักเรียนนักศึกษา เรื่องนี้ยังเป็นข้อถกเถียงกันอยู่อย่างมาก ข้อแตกต่างพื้นฐานของเสรีภาพของแต่ละบุคคลอยู่ที่ ด้านหนึ่งมีสิทธิที่จะดำเนินชีวิตอยู่โดยอิสระและได้รับคุ้มครองให้ปราศจากความกดดัน ก้าวถ่างจากอิทธิพลภายนอก และอีกด้านหนึ่งก็มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องของหมู่คณะหรือขององค์การที่แต่ละคนเป็นสมาชิกอยู่ การตัดสินใจเพื่อหมู่คณะถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับเสรีภาพทางวิชา

การของเขาเหล่านั้น โดยหลักการ การให้ออกาสแก่สมาชิกขององค์การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ องค์การในบางเรื่องบางอย่าง จะต้องอยู่บนพื้นฐานหรือขึ้นอยู่กับความรู้ประสบการณ์ ความสามารถของสมาชิกเหล่านั้นด้วยโดยเฉพาะในเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ หลักการของประชาธิปไตยทางการเมืองด้วยการให้ประชาชนออกเสียงลงคะแนนอย่างกว้างขวางทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงความสามารถของบุคคลไม่ว่าจะนำมาใช้ได้เสมอไปในการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา

2.4 เรื่องการใช้เสรีภาพทางวิชาการในทางที่ไม่เหมาะสมในการอภิปรายเรื่องนี้มักจะขึ้นอยู่กับเสรีภาพทางวิชาการต้องไม่ยื่นให้กับผู้ที่นำเสรีภาพทางวิชาการไปใช้ในทางที่ผิดในทางที่ไม่เหมาะสม ผู้มีสิทธิในเสรีภาพทางวิชาการต้องไม่ใช้สิทธินี้เพื่อประกอบกิจกรรมไปในทางที่เป็นผลเสียหายต่อส่วนรวมต่อชาติบ้านเมือง การใช้เสรีภาพไปในทางที่ผิดนี้ ต้องได้รับการต่อต้าน ประณามและถูกลงโทษตามควรแก่กรณี

2.5 เรื่องเสรีภาพกับความรับผิดชอบ ผู้มีเสรีภาพทางวิชาการจะต้องมีความรับผิดชอบในงานและกระบวนการทางวิชาการของเขา มีคำกล่าวที่ว่า ถ้าปราศจากความรับผิดชอบก็ไม่ว่าจะมีสิทธิได้รับความรับผิดชอบทางวิชาการเป็นพันธะทั้งทางการปฏิบัติ ตามความเป็นจริง ตามกฎตามเกณฑ์ที่ถูกต้อง พร้อมกันนั้นก็เป็นพันธะคุณธรรมที่จะต้องตระหนักถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและสังคมจากการกระทำตามเสรีภาพทางวิชาการของตน

3. ผู้มีอำนาจเข้ามาแทรกแซง

หากจะแยกผู้ที่มีอำนาจเข้ามาแทรกแซงก้าวก่าย ล่วงละเมิดเสรีภาพทางวิชาการของบุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบัน อาจแยกออกได้เป็น 2 พวก คือ ผู้อยู่ในวงนอกกับผู้อยู่ในวงใน

ผู้อยู่ในวงนอก ได้แก่ รัฐ ซึ่งหมายรวมถึงสภาระดับต่างๆ นักการเมือง รัฐมนตรีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ฯลฯ สำนักศาสนา รวมทั้งกฎ ระเบียบทางศาสนา สาธารณชนหมายรวมถึงกลุ่มพลังกดดัน กลุ่มหรือชมรมสโมสรต่างๆ หรือแม้แต่ผู้บริจาค ผู้อุทิศ มูลนิธิกลุ่มศิษย์เก่า

ผู้อยู่ในวงใน หมายถึง สมาชิกของชุมชนทางวิชาการด้วยกันซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหาร สภากองสถาบันการศึกษา ผู้บริหารระดับต่างๆ ครู อาจารย์ ผู้ช่วยงานในกระบวนการเรียนการสอน งานวิจัย งานศึกษาค้นคว้าทดลอง และนักเรียนนักศึกษา

4. รูปแบบของการแทรกแซง ล่วงละเมิดต่อเสรีภาพทางวิชาการ

การแทรกแซง จำกัดเสรีภาพทางวิชาการมีรูปแบบต่างๆ มากมาย เป็นต้นว่า

การขยับยั้งห้ามปรามมิให้มีเสรีภาพในการสอนในเรื่องที่เป็นข้อคิดเห็นที่ถูกต้องกล่าวหาว่านอกกรอบหรือเป็นปรัชญา ความคิดของบุคคลหรือลัทธิที่ไม่พึงปรารถนา

การมอบหมายงานให้อาจารย์สอนในชั้นเรียนที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ตรงกับวิชาการที่ถนัด ในเวลาที่ไม่สะดวกสำหรับการสอน

การขู่มงกัห้ามปรามจนถึงขั้นเปลี่ยนวิชาที่สอน โยกย้าย ลงโทษ ในกรณีแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่ความคิดเห็นทางเอกสารซึ่งแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นขัดกับความคิดเห็นหรือหลักการหรือการกระทำของผู้มีอำนาจที่จะแทรกแซงเสรีภาพทางวิชาการ

การประณาม การดูถูกเหยียดหยาม การกีดกัน การลงโทษ สมาชิกส่วนน้อยผู้มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่หรือความคิดเห็นในนามขององค์การหรือในนามของสถาบัน เป็นการล่วงละเมิดต่อเสรีภาพทางวิชาการของส่วนบุคคลอย่างยิ่ง

การเข้าไปแทรกแซงยับยั้ง ห้ามปรามการแสวงหาความรู้ประสบการณ์และการนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้มาเผยแพร่สู่นักเรียนนักศึกษาและสาธารณะ ในบางพื้นที่ยังคงมีระเบียบ กฎ คำสั่ง ห้ามการเผยแพร่ข้อคิดเห็น ข้อเขียนแสดงความคิดเห็น เว้นไว้แต่จะได้รับอนุญาตจากผู้มีอำนาจ เสียก่อน

งานวิจัยมีข้อจำกัดอยู่หลายรูปแบบ เป็นต้นว่า มีระเบียบ กฎ กฎหมายห้ามดำเนินการวิจัยในเรื่องโดยเฉพาะ งานวิจัยเรื่องลับก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีการถกเถียงอภิปรายกันมาก ด้วยความเห็นว่าการวัดประสงฆ์ที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการศึกษาระดับสูง คือ การเผยแพร่ข้อมูลข้อเท็จจริง ความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาการ โดยเฉพาะที่เป็นข้อค้นพบใหม่ต่อนักเรียนนักศึกษาต่อสาธารณะ จึงมีข้อถกเถียงกันว่า ควรหรือไม่ที่สถาบันการศึกษาจะเข้าไปดำเนินการเรื่องงานวิจัยลับ และควรหรือไม่ที่สถาบันการศึกษาจะก้าวล่วงละเมิดเสรีภาพทางวิชาการของสมาชิกของสถาบันที่จะดำเนินการหรือให้คำปรึกษาในงานวิจัยเรื่องลับ

การลงโทษก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดข้อจำกัด สกัดกั้นเสรีภาพทางวิชาการ เป็นต้นว่า การโยกย้ายออกจากงานวิชาการ การสร้างความกังวลใจ โดยการตั้งกรรมการสอบสวนทางกฎหมาย การสั่งให้พักงานชั่วคราว การไม่พิจารณาความดีความชอบ ความ สกัดกั้นสร้างข้อจำกัดในเสรีภาพทางวิชาการที่มีต่อบุคคลทางวิชาการ

5. มาตรการและวิธีการในการคุ้มครองป้องกันการละเมิด แทรกแซงเสรีภาพทางวิชาการของผู้มีเสรีภาพทางวิชาการ

การคุ้มครอง ป้องกันการล่วงละเมิดแทรกแซงเสรีภาพทางวิชาการอาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ เป็นต้นว่า

การคุ้มครองทางกฎหมาย ในหลายประเทศได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายให้เสรีภาพในงานทางวิชาการ เช่น เสรีภาพในการสอนวิชาการต่างๆ คุ้มครองสิทธิในการปฏิบัติงานหน้าที่ สิทธิในการร้องทุกข์ อุทธรณ์ในกรณีถูกลงโทษโดยปราศจากเหตุผลอันควรและความเป็นธรรม ฯลฯ

การหยุดยั้งอิทธิพลทางการเมือง มาตรการในด้านนี้จำเป็นต้องแยกอิทธิพลทางการเมืองไม่ให้เข้ามามีอำนาจให้คุณให้โทษบีบบังคับผู้มีเสรีภาพทางวิชาการและวิธีการทางวิชาการ เป็นต้นว่าอำนาจในการแต่งตั้งโยกย้าย ถอดถอน ให้ความดีความชอบลงโทษ ผู้มีเสรีภาพทางวิชาการ อำนาจในการกำหนดหรือตัดทอนงบประมาณในการดำเนินงานทางวิชาการ โดยไม่เป็นธรรม ฯลฯ

การหยุดงานชั่วคราวและการถอนตัวออกจากงานเพื่อเป็นการดื้อรังหรือเพื่อเป็นแรงต่อต้านการใช้กฎระเบียบ การใช้พลังกดดันจากผู้มีอำนาจให้การหยุดการแทรกแซงล่วงละเมิดเสรีภาพทางวิชาการ

องค์การวิชาชีพต่างๆ นอกจากจะมีบทบาทหน้าที่ช่วยเสริมสร้างมาตรฐานวิชาชีพพัฒนาและสร้างความมั่นคงและเกียรติ ศักดิ์ศรีในงานวิชาชีพต่างๆ แล้ว ยังมีส่วนช่วยดูแลปกป้องรักษา คุ้มครองและช่วยต่อต้านการละเมิด แทรกแซงเสรีภาพทางวิชาการของมวลสมาชิกขององค์การวิชาชีพเหล่านั้นอีกด้วย

สถาบันการศึกษาจะต้องมีบทบาทที่จะให้การคุ้มครองเสรีภาพทางวิชาการจากการแทรกแซงของอิทธิพลทั้งภายนอกและภายในสถาบันการศึกษา ขอบข่ายของเสรีภาพทางวิชาการของแต่ละบุคคลมีได้หมายถึงเพียงเสรีภาพส่วนบุคคลเท่านั้น หากรวมถึงเสรีภาพที่สถาบันการศึกษามอบให้กับแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคล สมาชิกของสถาบันการศึกษานั้นอีกด้วย

ปัจจุบันนี้ เสรีภาพทางวิชาการได้รับการยอมรับและมองเห็นในความสำคัญอย่างกว้างขวางในทุกวงการของสังคมในชาติและในโลก ปัญหาอุปสรรคต่อเสรีภาพทางวิชาการที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานจากผู้มีอำนาจ มีอิทธิพลที่เข้ามาบีบบังคับยับยั้ง แทรกแซง สกัดกั้นสร้างข้อจำกัดให้กับเสรีภาพทางวิชาการด้วยมาตรการและวิธีการต่างๆ ได้ผ่อนคลายลงไปมากนับเป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่ของเสรีภาพทางวิชาการอันเป็นผลมาจากการร่วมใจร่วมมือกันรณรงค์ต่อสู้แม้ด้วยชีวิตของผู้มีเสรีภาพทางวิชาการตั้งแต่อดีตโบราณกาลจนถึงปัจจุบัน ผู้มีเสรีภาพทาง

วิชาการจึงต้องตระหนักในความสำคัญของเรื่องนี้ ใช้เสรีภาพทางวิชาการอย่างมีขอบเขตที่ควรมีความรับผิดชอบทั้งในด้านการกระทำและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำ มุ่งก่อให้เกิดผลดี มีคุณค่าคุณประโยชน์ต่องานวิชาชีพ ต่อสถาบันการศึกษา ต่อสังคมประเทศชาติและโลกอย่างแท้จริง พร้อมกันนั้นก็ช่วยผดุงรักษาปกป้อง คุ้มครอง ป้องกันเสรีภาพทางวิชาการให้คงอยู่อย่างยั่งยืนมั่นคงสถาพร เป็นแสงสว่างส่องทางนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาการทางคุณธรรมจริยธรรม และทางสติปัญญา ความรู้ประสบการณ์ เพื่อสันติสุขของชาวโลกทั้งมวล

พนอม แก้วกำเนิด

บรรณานุกรม

- Brickman, William W. "Academic Freedom," in **Encyclopedia Americana**, Vol.1.p. 66-68. Danbury, Connecticut : Grolier, 1992.
- Harris, William H. and Levey, Judith S. "Academic Freedom," in **The New Columbia Encyclopedia**, Vol. 1. p. 9-10. New York : Columbia University Press, 1975.
- Deughton, Lee C. (ed.) **The Encyclopedia of Education**, Vol. I. p. 6-22. The Macmillan, 1978
- The World Book Encyclopedia**. p. 17-18. Chicago : World Book Childcraft International, 1978.